

Дяченко Н. П.
канд. наук з держ. упр., доц.,
Київський університет інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія», м.Київ, Україна
ORCID: 0000-0002-4306-7665;
Середенко Є. В.
здобувач вищої освіти
Київський університет інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія», м.Київ, Україна
ORCID: 0009-0005-6330-7282

ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ

Економічна безпека є формуючою складовою Національної безпеки України – комплексу заходів, спрямованих на захист державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів від реальних і потенційних загроз, що формує здатність держави своєчасно ідентифікувати, виявляти, запобігати та нейтралізувати реальні та потенційні загрози національним інтересам.

Аналіз сучасного стану національної безпеки України, ідентифікація її складових і виявлення пріоритетних стратегічних сфер її забезпечення є надзвичайно актуальним завданням сьогодення.

Серед базових складових національної безпеки – комплексу законодавчих, військово-інформаційних, наукових, економічних, технічних, організаційних, міжнародних та інших заходів – варто виокремити: військову безпеку, політичну безпеку, економічну безпеку, соціальну безпеку, інформаційну та інші види безпек (рис. 1), спрямованих на захищеність пріоритетних, життєво важливих інтересів людини, суспільства, бізнесу та держави.

Рисунок 1 – Основні складові національної безпеки України
Джерело: складено авторами

Формування *військової безпеки* – здатності держави захищати суверенітет та незалежність – наразі, в умовах правового режиму воєнного стану в Україні [1], є пріоритетним завданням.

Правова безпека гарантує дотримання принципу верховенства права у всіх сферах суспільно-політичного життя.

Політична безпека, як передумова стабільності політичної системи, гарантує захист демократичних інститутів та обумовлює подальші демократичні перетворення у суспільстві.

Економічна безпека, складовими якої є *енергетична та продуктова безпеки*, не лише обумовлює стабільність економічного розвитку, а й формує механізми захисту від екзогенних економічних загроз.

Екологічна безпека, як механізм збереження навколишнього середовища, захист від природних катаклізмів та техногенних аварій, сприяє охороні довкілля та раціональному використанню природних ресурсів.

Базовою функцією *технологічної безпеки* є інтенсифікація розвитку критично важливих технологій, захист від технологічного відставання.

Базовим принципом *соціальної безпеки* є забезпечення соціального захисту населення, гарантування отримання освітніх та медичних послуг населенням.

Пріоритетним завданням *громадянської безпеки* є захист прав і свобод громадян. *Кордонна та митна безпеки* обумовлені потребою посилення контролю на державному кордоні та необхідністю

встановлення обмежувальних заходів щодо порушення митних правил та можливостей незаконної міграції.

У сучасних умовах впливу глобалізаційних процесів на всі сфери суспільного життя збереження культурної спадщини, захист від асиміляції та втрати національної ідентичності є підґрунтям для формування *культурної безпеки*, як складової національної безпеки України.

В сучасних умовах активізації гібридних інформаційних воєн гостро постає потреба модернізації механізмів протидії викликам *інформаційної безпеки* України, серед яких:

- кібератаки, спрямовані на діяльність органів державної влади, критичну інфраструктуру та приватний сектор;
- дезінформація населення – маніпуляція громадською думкою з метою підризу довіри до державних інституцій та дестабілізації суспільства;
- кібершпionаж;
- кібертероризм тощо.

Базовими механізмами формування *інформаційної безпеки* України, як інструменту захисту інформаційного простору від дезінформації, кібератак та інших загроз є:

- удосконалення наявних та впровадження нових систем кіберзахисту;
- підвищення рівня обізнаності громадян з основами захисту від кіберзагроз та захисту персональних даних [2].

– сприяння зростанню ефективності діяльності підрозділів кіберполіції, зокрема й шляхом підготовки закладами вищої освіти спеціалістів з відповідним рівнем знань, умінь та навичок. Саме таких спеціалістів готує Київський інститут інтелектуальної власності за спеціальностями: «Кібербезпека та захист інформації», «Комп'ютерні науки», «Інженерія програмного забезпечення» та «Інформаційні системи та технології» [3].

Формування національної безпеки є надважливим пріоритетом держави. Міжнародне співробітництво з питань національної безпеки, як одна із форм реалізації державної політики у сфері національної безпеки, відповідно статті 24 Закону «Про національну безпеку України» [4] спрямовується на захист національних інтересів України.

Основними аспектами економічної безпеки України, як здатності національної економіки забезпечувати стабільний розвиток, захищати національні інтереси та протистояти ендегенним та екзогенним загрозам є:

- *стійкість економіки*: забезпечення стабільного економічного зростання; диверсифікація економіки та зменшення залежності від одного або кількох секторів; зміцнення фінансової системи та контроль за інфляцією; підтримка стабільності національної валюти;
- *енергетична безпека*: зменшення залежності від імпорту енергоносіїв; розвиток власних джерел енергії, включаючи відновлювані; підвищення енергоефективності;
- *продовольча безпека*: забезпечення населення достатньою кількістю якісних продуктів харчування; підтримка розвитку сільського господарства; захист внутрішнього ринку від недобросовісної конкуренції;
- *фінансова безпека*: контроль за фінансовими потоками та боротьба з відмиванням грошей; стабільність банківської системи; мінімізація зовнішнього боргу;
- *інвестиційна безпека*: створення сприятливого інвестиційного клімату; захист прав інвесторів; приваблення іноземних інвестицій;
- *технологічна безпека*: розвиток власних технологій та інновацій; захист інтелектуальної власності; зменшення технологічної залежності від інших країн;
- *кібербезпека економіки*: захист критичної інфраструктури від кібератак; захист фінансових та економічних даних; боротьба з кіберзлочинністю.

Важливо усвідомлювати, що формування економічної безпеки України, базового чинника національної безпеки – динамічної системи, що постійно змінюється під впливом ендегенних та екзогенних чинників – необхідно здійснювати комплексно, з урахуванням особливостей всіх її складових.

Список використаних джерел

1. Про введення воєнного стану в Україні. Указ президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>. (дата звернення: 01.04.2025).
2. Дяченко В. С., Дяченко Н. П. (2022). Формування засад інформаційної безпеки у сфері інноваційної діяльності. Правові парадигми XXI століття: людина, держава, гуманізм, безпека: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 15 листопада 2022 р.). Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 318 с. С. 291–293.
3. Абламська В. М., Кадет Н. П., Кравченко В. В., Дяченко Н. П. (2025). Аналіз доцільності використання деяких математичних методів для оптимізації роботи систем захисту інформації. *Наука і техніка сьогодні*. № 1 (42). С. 1020–1028. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-1\(42\)-1020-1028](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-1(42)-1020-1028). (дата звернення: 01.04.2025).
4. Про національну безпеку України. Закон України № 2469-VIII від 21 червня 2018 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>. (дата звернення: 01.04.2025).